

Uit den oude doos:

Uit: Leeuwarder Courant, zaterdag 26-11-1966

Door: een medewerker

Van: De redactie

MAAS LEVERT NOG „ONVERVUILDE" ZALM

In Heerewaarden zijn nog echte, oude zalmvissers

Roergebied noodlottig voor riviervisserij

„Gisteren ving ik op de Maas nog een kanjer van een zalm van 22 pond. Daar gaan we thuis zelf eens lekker van smullen," zegt een der getaande oude riviervissers in het merkwaardige dorp Heerewaarden in de Bommelerwaard. Het is ongetwijfeld de smalste gemeente van ons land, daar Maas en Waal hier (op 13 km. van Zaltbommel) op 400 meter afstand benaderen.

Ze zijn er nog, de oude zalm- en palingvissers van dit eens zo bloeiende centrum van de beroeps-riviervisserij, hoewel tonnen industrievuil uit het Duitse Roergebied het trotse verleden (kort na de oorlog had dit dorpje, dat thans ruim 1000 inwoners telt, nog ongeveer 50 schokkers) reeds lang tot legende gemaakt hebben.

Anders gezegd: een unieke geografische positie in het stroomgebied van drie grote rivieren — Maas, Waal en Rijn — heeft zijn wezenlijke betekenis voor Heerewaarden verloren.

Hoewel de meeste schepen verkocht zijn en voor een fortuin aan sleep- en kuilnetten op zolders en in fruitschuren ligt te rotten, vaart een enkel scheepje in schilderachtige eenzaamheid nog wel eens uit. In het bijzonder geldt dit voor de Maas, die als echte regenrivier aardig buiten schot is gebleven. Winstgevend is het bedrijf reeds lang niet meer, maar de oudste van het handjevol nog werkende vissers, de 64-jarige Hendrik Biesters, zegt het kernachtig zo: „Het hart gaat er nooit uit.“

De laatste telgen van de roemruchte vissersgeslachten, die meerdere generaties de eens zo visrijke wateren beheersten, kunnen het eenvoudig niet laten. En wanneer zij, die naar namen luisteren als Udo, Sepers, van Son Verbeek en Biesters niet meer aan boord van een schokker aan een lier draaien om het lange sleepnet boven water te brengen (of geen fuiken zetten), kan men er zeker van zijn, dat ze zich dagelijks koesteren aan de glans van het verleden. Men ziet elkaar in café „Het Veerhuis“ van vader en zoon Sepers of bij de „leugenbank“, de houten hut, waar vroeger de netten getaand werden. Nergens leeft het verleden zo intens, televisie en snelverkeer ten spijt, als in het pietepeuterige Heerewaarden in het hart van ons land, dat als een eiland buiten de stroomversnelling van de jagende tijd gebleven schijnt te zijn.

Het is ook begrijpelijk, want dit gilde vormt een slag apart, dat in de vooroorlogse bloeidagen zelfs 's zomers met de scheepjes de Rijn tot boven Mannheim op trok of zijn geluk beproefde op de Bovenmaas rond Roermond; zelfs op de Loire in Frankrijk. Maandenlang bleven de vissers weg en keerden met een gevulde geldbuidel, die feitelijk voldoende was voor het hele jaar, naar Heerewaarden terug, dat in de zomer de bijnaam „vrouwendorp“ droeg.

Noodlotsnacht

„Het komt nooit meer terug," aldus Hendrik Biesters, die we in zijn schuur te midden van appels ontmoetten (de situatie dwong hem, ook een beetje fruitboer te worden). Nog goed herinnert hij zich de noodlotsnacht van 9 op 19 juli '49. „In die nacht was het met ons gebeurd. Toen ik op mijn metalen schokker het net boven water had, scheurde het bijna, want ik had 3000 pond algemene vis, 130 pond paling en 4 reusachtige zalmen. Dat was mijn laatste en mooiste vangst.

Tussen de kribben lagen duizenden dode vissen, die van benauwdheid omgekomen waren. Langs de zuidelijke oever van de Rijn telde ik op een klein stukje 73 dode zalmen van naar schatting 12-28 pond. "Het was een ramp."

Wanneer Biesters de sluizen van zijn welsprekendheid opent, komt er voorlopig geen eind aan. Hij kent de materie als geen ander en verkondigt aan iedereen, die het maar horen wil, hoe de laatsten van een kwijnend gilde denken over de overheidsbemoeiing ten aanzien van de riviervisserij.

Hij spreekt denigrerend over de Tweede Kamer, „die er niks van weet," de Visserij-inspectie, de Heidemij en zegt in dit verband: „Ze doen alles voor de hengelsport, maar wij worden in een hoek gedrukt. Wij zijn vergeten, verraden en verkocht." Ook fulmineert hij tegen zogenaamde zalmtrappen, die de ingenieurs destijds bij de Maasverlegging in de rivier bouwden. „De grintgronden zijn best voor de zalm om hier te paaien, maar de vis kan geen acht meter hoog klimmen. Voor de jonge aal maakt dat niks uit – dat zijn schelmen. De gaten, die door de grintbaggerij in de Maas ontstaan zijn, zijn echter schitterend, want daar kan de vis in wegvluchten. Maar ze moesten die gaten niet zo diep maken. Dan kon zich plankton en begroeiing langs de kanten ontwikkelen." Nee, Biesters is van mening, dat er ondanks de chemische waterpest nog veel te redden geweest zou zijn, al moet hij aan de andere kant erkennen, dat de visserij op de Waal door de hoge waterstand weer wat opleeft „Maar normaal is de karbolzalm - is niet hard en makkelijk te buigen -uit de vervuilde rivieren niet te eten.

Ook de paling heeft een onaangename smaak. De stookolie en andere rommel zit voorin de slokdarm en trekt door het hele lichaam. Met de vis op de Maas heb je daar geen last van.

Ik hoef bij mijn vriend Van Knijff heus niet met een stinkzalm te komen. Die hoeft niet eens te ruiken; die ziet het al met één oog.

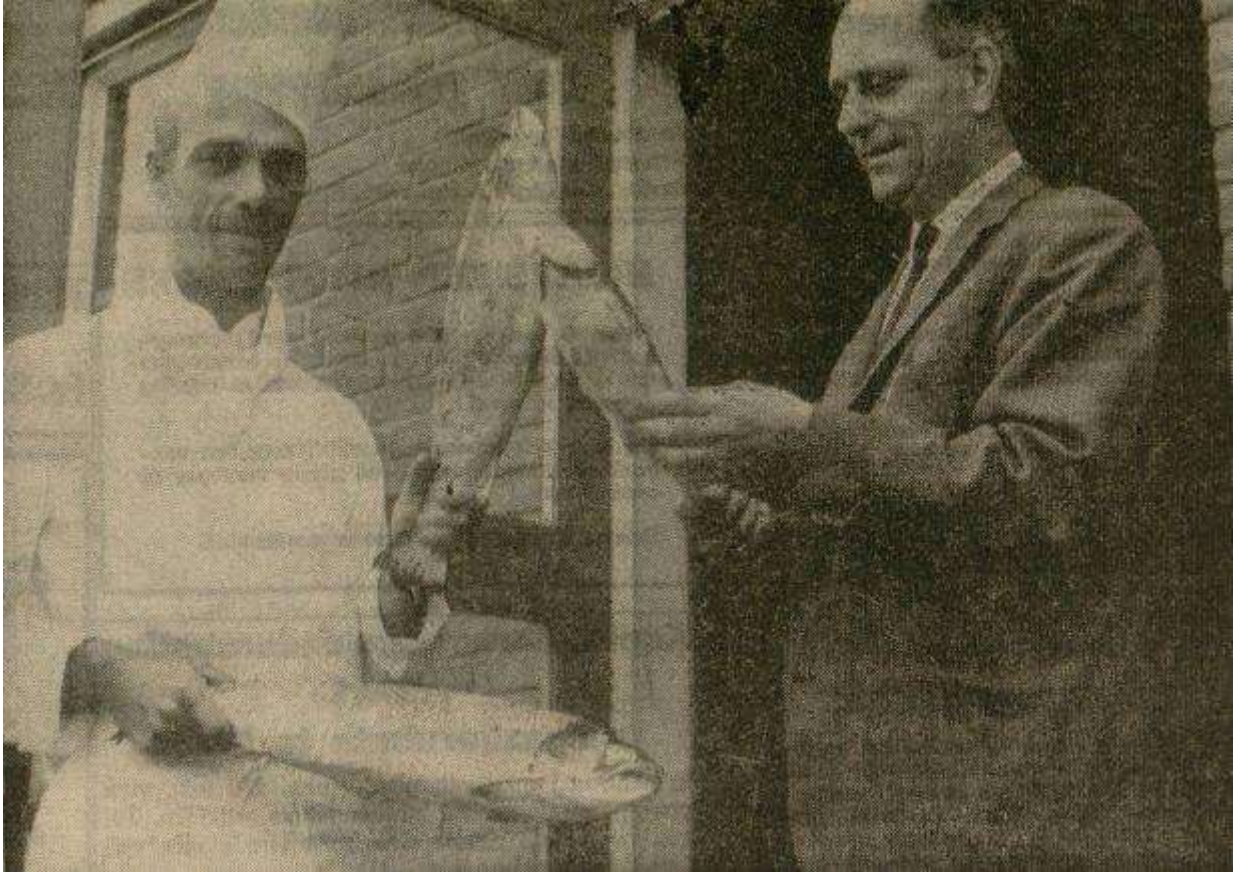
Maaszalm

Deze opmerking bracht ons naar de heer P. J. van Knijff, eigenaar van het wegrestaurant „De Buke" in Heerewaarden, die als culinaire curiositeit in ons land onvervalste Maaszalm (per moot met de nodige entourage f 8,50) op de menukaart heeft staan. Wanneer er in het hele dorp geen zalm te vinden is om fotografisch te vereeuwigen, heeft hij er altijd wel een paar in de diepvries liggen, die chefkok J. van Beek graag wil tonen. De heer Van Knijff is een vriend van de vissers en kan ook veel over opkomst en verval van Heerewaarden vertellen. „Persoonlijk geloof ik, dat de grote zuiveringsinstallaties, die de Duitse industrie wil bouwen, over 10 jaar de visserij hier weer als vanouds zal laten herleven. Ik weet, dat ik in die mening alleen sta, want de vissers geloven er helemaal niet in."

Op onze vraag, of hij veel zalmeters in huis krijgt, zegt hij: „Ja, ik heb mijn vaste kring van liefhebbers, die van heinde en verre komen. Zalm is een heerlijk eten. De schotzalm, die hier gevangen wordt, heet van huis uit zeeforel. De gewone beekforel hoort trouwens ook tot de zalmenfamilie.

De zalm is een enorme sprinter en vliegt soms met zoveel snelheid in het net, dat de striemen op z'n kop staan. Maar...., schrijft u er niet teveel over. Zoveel wordt er tenslotte niet gevangen". Toen we afscheid namen van de heer van Knijff, zeiden we hem, in het dorp gehoord te hebben, dat hij de titel baron zou mogen voeren.

„Dat is wel zo, maar dat wil ik liever niet vermeld zien", antwoordde hij, waarna hij op ons verzoek met boeken en oude documenten aantoonde, een rechtstreeks afstammeling te zijn van een eeuwenoud Fries adellijk geslacht uit Dokkum, waarvan bijvoorbeeld Horatius Hiddema van Knijff in het laatst van de 18de eeuw een bekend figuur was.

Dhr. P.J. van Knijff en zijn chefkok J. van Beek tonen enkele onvervalste Maaszalmen uit de diepvriesvoorraad.

Krimp

In het sober ingerichte café "Het Veerhuis", waar het verleden tastbaar is, kregen we nog meer over de zalmvisserij te horen. Zo is het bijvoorbeeld een eeuwenoud gebruik - en dit gebeurt vandaag ook nog - dat de vis krimp geslagen wordt. 'We geven de zalm met een klomp eerst een tik voor op de neus en dan achter op de kop. De derde slag is de genadeslag. Dan rilt ie en is, zoals wij zeggen, krimp. Dat wil zeggen: het bloed slaat door het vlees heen en geeft de zalm de mooie rode kleur. Als het niet goed gebeurt, sla je de vis vet en wordt het vlees slap. De Deense en Noorse zalm is als rauwe spek van de Centrale en ook niet zo lekker'.

De 56-jarige exploitant Huibert Sepers toont ons vergeelde foto's van weleer. Ook de 87-jarige vader Gerrit, het glaasje brandewijn-met-suiker in de hand, buigt zich erover heen en vergeet even het vierde geslacht van de Sepers, dat in een kindervan naast het biljart krijst.

Er komen ook enkele oudere vissers bij en de verhalen van het ongrijpbare 'toen' komen los. Vroeger, toen de vloot nog een omvang had van 70 schokkers, was het café bijzaak – de Sepers gingen liever maandenlang vissen op de Duitse Rijn. Maar thans heeft Huibert er een winkeltje in hengelsportartikelen bij. 'Dat loopt geweldig. Veel belangrijker dan de beroepsvisserij'. Bij het slot van ons bezoek kregen we een aantal merkwaardige visavonturen te horen, die als 'levende historie' in de volksmond van het dorp leven.

Natuurlijk mocht hierbij het verhaal van de zwaarste zalm, die ooit in Heerewaarden gevangen werd – liefst maar 44 pond – niet ontbreken. En als even natuurlijk moest de oude Gerrit Sepers hier zijn grootste visdag in 1926 tegenoverstellen, toen hij liefst 49 zalmen tegelijk in zijn netten kreeg.

*Hendrik Biesters (64), de oudste actieve visser:
'Mijn netten liggen te verrotten'.*